

Корекційна педагогіка

УДК [376-056.264:616.89-008.437.37]:373.2.016:81

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14998469>

Значення ігрової діяльності для корекції звуковимови в дітей із дислалією

Шостак Ольга Олександрівна

канд. філол. наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т.І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету, ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9858-7940>

Федорова Наталія Володимирівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т.І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету, ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5721-6748>

Косарєва Галина Миколаївна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т.І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету, ORCID <https://orcid.org/0000-0002-1999-5787>

Борисова Оксана Олександрівна

викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т.І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету, ORCID <https://orcid.org/0000-0001-5355-2720>

Прийнято: 16.02.2025 | Опубліковано: 28.02.2025

Анотація. У статті розглядається проблема корекції звуковимови у дітей із дислалією через використання ігрової діяльності. Нині особливої ваги набуває завдання створення системи логопедичного впливу, яка, з одного боку, спрямована на якісне формування всіх компонентів мовленнєвої системи дитини, а з іншого – враховує поетапність здійснення мовленнєвої діяльності: розвиток мовленнєвої мотивації та формування мовленнєвого задуму. Коригування звуковимови у дітей із дислалією потребує пошуку найбільш ефективних умов, технологій, форм та методів роботи, які сприятимуть засвоєнню звукових і вимовних аспектів мовлення в дошкільному віці, зокрема з опорою на нейрофізіологічні та психолінгвістичні аспекти, що регулюють порушення мовленнєвої функції.

Визначено, що серед найбільш дієвих інструментів у подоланні звуковимовних проблем при дислалії згідно з дослідженнями є ігрова діяльність. У рамках логопедичної роботи з дітьми із дислалією застосовуються різноманітні види ігор: дидактичні, рухливі, сюжетно-рольові, драматизаційні. Ігрова діяльність є важливим засобом пізнання навколишнього світу та одним із найпростіших способів засвоєння нових знань, умінь і навичок. У корекційній практиці ігри сприяють встановленню довірливого співробітництва між педагогом і дитиною, активізують увагу до спілкування, стимулюють бажання опанувати необхідні мовленнєві вміння та допомагають використовувати нові мовленнєві навички в повсякденному житті. Правила ігор вимагають концентрації, активної роботи мислення, швидкої реакції або здатності до самоконтролю, дотримуючись змістових вимог і правил. У процесі такої діяльності розвиваються її інтелектуальні здібності.

Встановлено, у логопедії використовуються специфічні методичні прийоми проведення ігор для корекції звуковимови у дітей із дислалією, серед яких парна робота, урахування індивідуальних психофізичних особливостей дитини, заохочення до активності, дотримання оптимальної тривалості занять, прогнозування й попередження типових мовленнєвих помилок, а також

попереднє планування ігрового процесу. У результаті ігрова діяльність є ефективним інструментом у подоланні звуковимовних труднощів при дислалії.

Ключові слова: порушення мовлення, дислалія, звуковимова, корекційна робота, ігрова діяльність.

The value of play activities for the correction of sound pronunciation in children with dyslalia

Shostak Olha Oleksandrivna

PhD in Philology, Associate Professor of the Department of Preschool Pedagogy and Psychology and Special Education named after Prof. T.I. Ponimanska, Faculty of Education, Rivne State University of Humanities, ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9858-7940>

Fedorova Nataliya Volodymyrivna

PhD in Pedagogy, Associate Professor of the Department of Preschool Pedagogy and Psychology and Special Education named after Prof. T.I. Ponimanska, Faculty of Education, Rivne State University of Humanities, ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5721-6748>

Kosareva Halyna Mykolayivna

PhD in Pedagogy, Associate Professor of the Department of Preschool Pedagogy and Psychology and Special Education named after Prof. T.I. Ponimanska, Faculty of Education, Rivne State University of Humanities, ORCID <https://orcid.org/0000-0002-1999-5787>

Borysova Oksana Oleksandrivna Borysova

Lecturer of the Department of Preschool Pedagogy and Psychology and Special Education named after Prof. T.I. Ponimanska, Faculty of Education, Rivne State University of Humanities, ORCID <https://orcid.org/0000-0001-5355-2720>

***Abstract.** The article is devoted to the analysis of the problem of correcting sound pronunciation in children with dyslalia by means of game activity. Today, the task of building a system of speech therapy influence has become relevant, which, on the one hand, would be focused on the qualitative formation of full-fledged components of the child's speech system, and on the other hand, would take into account the gradual implementation of speech activity operations: the presence of speech motivation, the formation of a speech plan. Conducting sound pronunciation correction in children with dyslalia is associated with the problem of finding effective conditions, technologies, forms and methods of work for the successful mastery of the sound and pronunciation side of speech in preschool age, based on neurophysiological and psycholinguistic foundations that influence the regulation of speech disorders. Researchers include play activities as effective means of overcoming sound pronunciation disorders in the case of dyslalia.*

In speech therapy work with children with dyslalia, various types of games are used: didactic, mobile, story-role-playing, dramatization games. Game activity is an important way for a person to learn about the surrounding reality, one of the most accessible ways to master knowledge, skills, and abilities. In correctional work, games help to establish cooperation between the teacher and the child, activate attention to communication, the desire to master certain speech skills, and ensure the application of new speech skills in everyday life. The rules of the games require the child to be focused, active thinking, quick reaction, or the ability to inhibit. This forces the child to carry out game actions, making choices in accordance with the game task, adhering to the requirements of the content and rules of the game. In such a variety of activities, the child develops intellectual abilities. In speech therapy, the following

methodological techniques for conducting games in the process of correcting sound pronunciation in children with dyslalia are practiced: pair work, taking into account the peculiarities of children's psychophysical development, encouraging activity, observing time limits, predicting the most typical errors in speech and preventing them, and preliminary planning of the game. In general, game activity serves for the successful correction of sound pronunciation in dyslalia.

Keywords: *speech disorders, dyslalia, sound pronunciation, correctional work, play activities.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Серед дітей із порушеннями розвитку найбільшу частку наразі складають ті, хто має мовленнєві розлади. На жаль, кількість таких випадків невпинно зростає. Мовленнєві порушення значною мірою впливають на розвиток інших сфер у дітей, включаючи сенсорну, інтелектуальну та афективно-вольову сфери. У таких дітей спостерігаються проблеми з концентрацією уваги, знижений обсяг пам'яті, підвищена емоційна збудливість, затримка у формуванні рухових навичок і недостатній розвиток моторики пальців рук. У зв'язку з цим особливої ваги набуває діагностична, корекційна та профілактична робота. Одним із найпоширеніших мовленнєвих порушень, з яким стикаються в логопедичній практиці, є дислалія. Використання різних форм і методів роботи є ключем до підвищення ефективності усунення цього мовленнєвого порушення. Успішна корекція проблем звуковимови вимагає всебічного і комплексного підходу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри значну кількість логопедичної літератури, що активно з'являється останнім часом, науковці, такі як В. Андросова, В. Болба, Л. Вакуленко, М. Вихристюк, З. Галета, В. Галущенко [1], С. Дарда, Л. Журавльова, А. Загурська, А. Король, І. Костюченко, Г. Лисенко, О. Лисицька, С. Миронова, Ю. Пінчук, О. Потапенко, Л. Циба, Л. Черніченко та О. Шадура, продовжують працювати над розробкою нових логопедичних підходів для подолання дислалії. І. Олійник, Л. Тищенко, Л. Яценюк [11]

дослідили дислалію як мовленнєве порушення, а також проблему корекції дислалії у дітей молодшого шкільного віку. Г. Грибань [2] проаналізувала особливості сформованості мовленнєвої системи у дітей та особливості формування усного мовленнєвого висловлювання. О. Шоста та І. Фещук практично займалися питанням корекції дислалії у дітей старшого дошкільного віку через організацію ігрової діяльності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасна спеціальна психологія та педагогіка все активніше орієнтуються на логопедичну роботу, використовуючи дидактичне забезпечення в освітньому процесі, яке враховує динаміку розвитку психіки дитини під час її діяльності. У сфері логопедії зростає потреба вдосконалювати методики корекції звуковимови при дислалії шляхом застосування системно-діяльнісного підходу. Проведено огляд та аналіз ефективних методів корекції дитячого мовлення. Запропоновані оптимізаційні прийоми підкреслюють необхідність творчого підходу з боку логопеда, включаючи використання наочних матеріалів, вправ, поєднання мовних завдань із руховою активністю, зокрема роботою пальців рук. Ігрову діяльність виокремлено як один із найефективніших засобів розвитку звуковимовної складової дитячого мовлення.

Мета статті – з'ясувати значення ігрової діяльності в процесі корекції звуковимови в дітей із дислалією.

Виклад основного матеріалу. Одним із найпоширеніших порушень мовленнєвого розвитку серед дітей дошкільного віку є дислалія. Дислалія – це порушення звуковимови, яке виникає за умови нормального слуху та збереженої іннервації артикуляційного апарату. Воно характеризується неправильною вимовою окремих груп звуків.

У рамках логопедичної методики виділяють три основні рівні порушень звуковимови: неспроможність правильно вимовляти звук, спотворення звуків при належній ізольованій вимові або в окремих словах, а також змішування близьких за звучанням та артикуляцією звуків. Для виявлення порушень процесу

звуківимови необхідно провести обстеження будови та рухомості артикуляційного апарату дитини, оцінити її звуківимову та фонематичний слух. Основна мета роботи логопеда при дислалії полягає у формуванні навичок правильного відтворення звуків. Тривалість усунення недоліків звуківимови залежить від складності порушення, вікових особливостей дитини, регулярності логопедичних занять, а також від підтримки з боку батьків і вчителів. Процес подолання дислалії відбувається поетапно, і на кожному етапі виконується конкретне корекційне завдання, яке спрямоване на досягнення загальної мети [2, с. 25; 11, с. 79].

Корекційна робота з подолання дислалії у дітей дошкільного віку є складним і багатограним процесом, спрямованим на формування правильної звуківимови окремих звуків або їхніх груп. Залежно від природи порушення, дислалія може бути механічною чи функціональною, що визначає підхід до кожної дитини [7, с. 115-116]. Логопед добирає форми та методи роботи, враховуючи не лише природу порушення, а й вік дитини, її індивідуальні особливості та здатність засвоювати конкретні мовленнєві звуки.

Однак для досягнення результатів потрібен час, і ці результати залежать як від тяжкості порушення, так і від індивідуальних можливостей дитини до корекції. Ці показники визначаються виключно специфічними особливостями її розвитку. Так, у деяких випадках дитині достатньо лише короткотривалої роботи, і вже наступного навчального року сліди проблеми можуть повністю зникнути. В інших же ситуаціях робота логопеда може тривати роками, при цьому прояви дислексії поступово зменшуються, але не усуваються повністю. Наприклад, можуть залишатися труднощі у точному розумінні прочитаного тексту, слабка здатність запам'ятовувати матеріал чи переказувати його зміст. Також певний набір специфічних помилок може зберігатися протягом тривалого часу [4, с. 36-39].

Гра, як провідний вид діяльності у дошкільному віці, відіграє значну роль у фізичному, інтелектуальному, моральному та естетичному вихованні дітей,

зокрема тих, які мають дислалію. У процесі гри відбувається формування моральних якостей дитини, таких як сміливість, рішучість і доброзичливість. Оскільки більшість ігор має колективний характер, вони сприяють розвитку комунікативних навичок, формуючи в дітей мотивацію до чіткого та гармонійного мовлення.

У логопедичній практиці з дітьми, що мають дислалію, використовуються різноманітні типи ігор: дидактичні, рухливі, сюжетно-рольові та ігри-драматизації. Ігрова діяльність виступає засобом підтримки інтелектуального розвитку дітей, одночасно справляючи значний емоційно-особистісний і розвивальний вплив. Це стосується як психомоторного розвитку, так і стимулювання пізнавального інтересу, виявлення здібностей та нахилів, а також засвоєння правил поведінки через ігровий контекст. Гра дає змогу дитині навчитися взаємодіяти як із предметним середовищем, так і з соціальним оточенням, засвоюючи при цьому фундаментальні моральні норми та правила. Науковці К. Карасьова та Т. Піроженко підкреслюють, що ігрова діяльність є одним із доступних способів пізнання дитиною навколишньої дійсності. Вона виступає важливим інструментом для засвоєння знань, формування умінь і розвитку навичок [6, с. 45-51].

Аналізуючи значення ігрової діяльності у контексті корекційної логопедичної роботи, В. Литвин обґрунтовує, що ігри відіграють важливу роль у встановленні контактів між педагогом та дитиною. Вони сприяють формуванню активної уваги до процесу спілкування, стимулюють прагнення опанувати необхідні мовленнєві навички та розвивають здатність застосовувати їх у повсякденному житті [9, с. 451].

Головна мета ігрових методик у процесі корекції звуковимови у дітей із дислалією, як зазначає В. Сухар, полягає у формуванні правильних мовленнєвих навичок [13, с. 98]. Це досягається через використання в ігровій діяльності мовленнєвих зразків, які викликають у дітей труднощі в повсякденному спілкуванні. Завдяки цьому створюються природні умови для мовленнєвої

активізації, стимулюється мовленнєва діяльність дітей та розвивається їхня здатність реагувати відповідно до комунікативної ситуації.

У дошкільному віці широко використовують корекційно-розвиткові ігри, які мають заздалегідь визначений порядок дій і включають виразний навчальний компонент. Як зазначає Т. Піроженко, у таких іграх пізнавальне завдання зазвичай не озвучується дитині прямо, а інтегрується в зміст гри, її правила та ігрові дії [11, с. 78]. У ході гри діти опановують нові знання, а також застосовують раніше здобуті, що через повторюваність дій сприяє вдосконаленню мовленнєвих умінь і навичок.

Н. Кудикіна вказує, що правила багатьох ігор спонукають дитину зосереджувати увагу, докладати інтелектуальних зусиль, швидко реагувати чи, навпаки, стримувати дії. Це мотивує дітей виконувати різні ігрові завдання, адаптуючи свої дії до поставлених цілей, змісту гри та її правил. У процесі такої багатогранної діяльності формуються розумові здібності дитини, зокрема вміння управляти обставинами, які виникають під час гри. Завдяки цьому зміст і методи розумової діяльності справляють коригувальний, виховний і розвивальний вплив на всі аспекти особистості дитини [8, с. 24-26].

Сучасні дослідження підтверджують, що застосування ігрової діяльності у процесі розвитку та корекції мовлення у дітей є універсальним та високоефективним методом. Це пояснюється тим, що ігри викликають у дитини інтерес, стимулюючи її мовленнєву активність, прагнення знайти правильне рішення і отримати задоволення від успішно виконаного завдання.

Зупинимось на особливостях організації корекції звуковимови у дітей із дислалією за допомогою ігрових методів. Досягти успіху в усуненні порушень звуковимови допомагає впровадження ігрових занять, спрямованих на формування правильної вимови. У цьому особливу увагу приділяють розвитку фонематичного сприймання, слухової уваги та пам'яті, що реалізується як на індивідуальних, так і на групових чи фронтальних заняттях.

З позиції сучасної психології сприймання розглядається як складний процес, що вимагає активації аналітико-синтетичної функції кори головного мозку для засвоєння мови. Згідно з висновками Л. Калмикової та її співавторів, період дошкільного віку є найсприятливішим для розвитку сприймання [5]. У цей час завдяки різним видам дитячої діяльності, зокрема конструктивній та ігровій, вдосконалюються складні форми зорового сприймання, такі як аналіз і синтез. Це, своєю чергою, сприяє формуванню правильного фонематичного сприймання.

У процесі опанування мовленням, із дотриманням правильної вимови, важлива роль відводиться слуху. Саме здатність організму сприймати звукові коливання забезпечує мовленнєве спілкування людей, сприйняття мовлення та різноманітної звукової інформації.

М. Шеремет і О. Боряк наголошують, що особливість дитини в процесі освоєння правильної звуковимови полягає у здатності розрізнити звуки як «смыслоразличительні одиниці». Це стає можливим завдяки сенсорному (слуховому) центру, розташованому в корі головного мозку, зокрема в лівій скроневій частці. Слуховий центр сприяє правильному артикулюванню звуків і поступовому їх уточненню та розрізненню. Завершення процесу формування відбувається до початку третього року життя дитини. Уже у віці 3–4 років дитина здатна помічати не лише неправильну звуковимову інших, але й виявляти власні помилки [14, с. 131-146].

Розвиток слухового сприймання при корекції дислалії тісно пов'язаний із формуванням навичок правильної вимови. Робота над слуховою диференціацією починається з «тренування» вимовних навичок, яке логопед проводить, використовуючи як приклад правильне мовлення в різних формах — гучне та шепітне.

Процес звукоутворення у дітей може сповільнюватися через недостатній розвиток фонематичного слуху, що призводить до спотворень звуків або затримки у їх формуванні. Подібні порушення інколи спостерігаються навіть у

дітей із нормальним фізичним слухом. У випадках складної дислалії рекомендується додатково перевірити слух дитини, щоб з'ясувати можливі причини його зниження.

Особливу увагу в корекції дислалії приділяють розвитку слухової уваги. Ця здатність залежить від психічного стану дитини, рівня її зосередженості та ставлення до навколишніх об'єктів. У дошкільному віці вагому роль у становленні та підтримці слухової уваги відіграють мовлення та розумова активність, які допомагають дитині освоювати чітку й впевнену вимову звуків. Науковець І. Марченко [9] наголошує, що подолання дислалії у дошкільному віці неможливе без розвитку слухової пам'яті, яка базується на утворенні тимчасових нервових зв'язків у корі головного мозку. Складність цього механізму обумовлена пластичністю пам'яті. Активне опанування розмовного мовлення в дошкільному віці через ігрову діяльність і спілкування сприяє швидкому розвитку як слухової, так і смислової пам'яті дитини.

В. Іванова та В. Малишевська детально аналізують методичні прийоми застосування сюжетно-рольових ігор у процесі корекції звуковимови у дітей, які страждають на дислалію. Науковці пропонують розпочинати корекційну роботу з організації парної взаємодії між дітьми. При цьому сюжетно-рольова гра має будуватися з урахуванням специфічних психофізичних особливостей розвитку дітей із дислалією, що дозволяє створювати оптимальні умови для їхньої участі. У межах корекційного процесу логопед стимулює активність дітей, заохочуючи їх до мовленнєвої практики, однак рекомендується уникати ігор зі складними сюжетними лініями або високим емоційним навантаженням, щоб запобігти додатковим труднощам у сприйнятті та виконанні завдань. Кожний етап корекції потрібно ретельно структурувати з чітким дотриманням часових меж для забезпечення ефективності занять [3, с. 68-69].

Створення логопедом цікавих ігрових ситуацій для дитини сприяє розвитку адекватної комунікативної реакції в процесі спілкування. За словами В. Галущенко, ефективна робота над корекцією фонематичних процесів

забезпечується завдяки використанню ігрової діяльності, спрямованої на повне усунення проблем зі звуковимовою [1, с. 85]. У теорії та практичній діяльності з корекції дитячого мовлення активно застосовуються різноманітні ігри, зокрема картинне лото, доміно, ігри з парними картинками або тематичними серіями зображень.

Процес корекції дислалії розпочинається з підготовчого етапу, основною метою якого було формування правильної звуковимови, її автоматизація та диференціація. У ході роботи над точною та чітко диференційованою вимовою звукосполучень паралельно розвивається фонематичне сприймання. Для цього можна використовувати ігрові методи, такі як «Визнач перший звук», «Ланцюжки слів» та інші, зі зростаючим рівнем складності завдань. Артикуляційні вправи органічно поєднуються з активностями, такими як ігри з піском.

На етапі автоматизації та диференціації звуків їх закріплення проводяться шляхом використання різноманітних комбінованих підходів. Це включало рухливі й дидактичні ігри, вправи зі звуконаслідуванням, які поступово ускладнюються. У сюжетно-рольових іграх, наприклад, «Аеропорт», «Велике прання», «Супермаркет» та «Ветеринарна клініка», разом з іншими прийомами приділяється увага розвитку комунікативних умінь та навичок. Завдяки цьому вихованці практикують правильну звуковимову в умовах, що моделюють реальні ситуації, закріплюючи набутий досвід у різних контекстах [15, с. 494].

У старшому дошкільному віці логопеди також широко використовують ігрові вправи, завдання та дидактичні ігри, які допомагають розвивати здатність розрізняти немовленнєві звуки. Це є важливим етапом, що формує базу для подальшого розрізнення фонем. До таких ігор належать «Голоси природи», «Впізнай пісеньку», «Заспівай звук за мною», «Вгадай, хто гуде?», «Близько – далеко», «Впізнай тварину за голосом», «Гучно – тихо», «Який музичний інструмент звучить?», «Швидко – повільно», «Вгору – вниз» тощо. Для вдосконалення складової структури слова та здатності утримувати її у пам'яті й

використовувати у мовленні пропонуються ігри на кшталт «Вгадай, хто це?», «Кінець слова», «Знайди та назви», «Чого не стало?», «Кого ти бачив у зоопарку?», «Підкажи слівце», «Хто в кого?», «Яке слово вийшло?» тощо.

У спеціальній освіті широко впроваджуються матеріали для корекції звуковимови через арт-педагогіку. Ця методика передбачає цілісну систему підходів, орієнтованих на дітей дошкільного віку. Це можуть бути ігри зі словотворчості, використання музичних інструментів і звуків, голосові ігри, музикування та елементи танцювально-пісенної творчості.

Таким чином, запровадження логопедичних занять на основі спеціально розроблених ігор для корекції звуковимови при дислалії сприяє формуванню грамотного, повноцінного мовлення. Своєю чергою, це не лише допомагає подолати недоліки мовлення, а і якісно готує дитину до навчання у школі.

Висновок. Ігрова діяльність відіграє важливу роль у розвитку звуковимови дітей із дислалією. Використання ігрових елементів стимулює активну взаємодію дітей, підсилює їхню зацікавленість та забезпечує ефективне чергування різноманітних видів діяльності в межах одного заняття з логопедом. Зокрема, у корекційній практиці для таких дітей найбільш поширеними є дидактичні ігри, рухливі вправи, сюжетно-рольові ігри, а також ігри-драматизації. У процесі корекції звуковимови рекомендується застосовувати різноманітні підходи, зокрема парну форму роботи, врахування психофізичних особливостей розвитку дітей із дислалією, сприяння їхній активності, чітке дотримання часових меж, прогнозування можливих типових мовленнєвих помилок із їхньою подальшою профілактикою та ретельне попереднє планування ігрової діяльності.

Список використаних джерел

1. Галущенко В. І. Застосування інтерактивних технологій у корекційно-виховній роботі з дітьми дошкільного віку з порушеннями мовлення. *Науковий*

вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки. 2017. № 3. С. 83–88.

2. Грибань Г. Особливості формування усного мовленнєвого висловлювання у дітей з різними формами дислалії. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови.* 2021. № 1(19). С. 23-37. <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i19.188>

3. Іванова В. П., Малишевська В. О. Дидактичні ігри в логопедичній роботі. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали VI Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції, (14 квітня 2017 р., м. Суми) / М-во освіти і науки України, Сумський державний педагогічний ун-т ім. А. С. Макаренка, Навчально-науковий ін-т фізичної культури, кафедра логопедії; Управління освіти і науки Сумської міської ради; [редкол.: А. А. Сбруєва, Г. Ю. Ніколаї, В.С. Бугрій та ін.]. Суми : ФОП Цьома С. П., 2017. С. 67–71.*

4. Ільяна В.М. Дислексія: підтримка дитини з особливими мовленнєвими потребами в освітньому середовищі : навч.-метод. посіб. Київ, 2023. 158с.

5. Калмикова Л. О., Калмиков Г. В., Лапшина І. М., Харченко Н. В. Психологія мовлення і психолінгвістика : навчальний посібник для студентів ВНЗ / за заг. ред. Л. О. Калмикової. Київ : Вид-во «Фенікс», 2008. 235 с.

6. Карасьова К. В., Піроженко Т. О. Світ дитячої гри: навчально-методичний посібник. Київ : Шкільний світ, 2014. 128 с.

7. Коргун Л.М., Махновська К. А. Корекційна робота з усунення дислалії у дітей дошкільного віку. *Педагогічний альманах. Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика: матеріали II Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (04 листопада 2022 року).* Вип. 2. Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2022. С. 112-122.

8. Кудикіна Н. В. Гра : феноменологічна та педагогічна характеристики». *Освітній дискурс.* 2013. Вип. 1. С. 20–31.

9. Литвин В. Г. Використання ігрових вправ при корекції звука [p] у дошкільнят з функціональною дислалією. *Формування життєвої компетентності осіб з особливими освітніми потребами в системі позашкільної, спеціальної та інклюзивної освіти* : зб. наук. пр. [за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф.] / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [за заг. ред. Ю. Д. Бойчука]. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2023. С. 449–454.

10. Марченко І. С. Спеціальна методика початкового навчання української мови. Логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників : навч. посібник. Київ : Видавничий дім «Слово», 2015. 288 с.

11. Олійник І., Тищенко Л., Яценюк Л. До питання корекції дислалії у дітей молодшого шкільного віку. *Імідж сучасного педагога*. 2021. № 3 (198). С. 77–81. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-3\(198\)-77-81](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-3(198)-77-81)

12. Піроженко Т. Двигун прогресу, або Гра як джерело розвитку дошкільників. *Вихователь-методист дошк. закл.* 2017. № 2. С. 4–6.

13. Сухар В. Л. Логоритмічні заняття в ДНЗ. 5–6 років. Харків : Вид-во «Ранок», 2016. 160 с.

14. Шеремет М. К., Боряк О. В. Неврологічні основи логопедії : навч. посіб. Суми : ФОП Цьома С. П., 2016. 252 с.

15. Шостак О. О., Фещук І. О. Ігрова діяльність як засіб корекції дислалії в старших дошкільників. *Інновації та науковий потенціал світу* : зб. наук. пр. з матеріалами V Міжнарод. наук. конф., м. Умань, 25 жовтня, 2024 р. Вінниця, 2024. С. 493-495.